

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep,
0030 Oslo

postmottak@kud.dep.no

Oslo, 25.08.2016

Deres ref.: 16/1857

Høringsvar – forslag til ny åndsverklov

Norsk Arkivråd (NA) viser til høring om forslag til ny åndsverklov. NA er landets største frivillige arkivfaglige organisasjon med ca.1200 medlemmer. Medlemsmassen består både av virksomheter og enkeltmedlemmer fra alle deler av landet, og fra både offentlig og privat sektor.

Våre innspill knytter seg hovedsakelig til paragrafer som handler om tilrettelegging for enkel lovlig tilgang til åndsverk og annet vernet materiale før det er avlevert til arkivdepot-institusjoner. Statlige virksomheter skal tidligst avlevere til Arkivverket når dokumentasjonen er 25 år, mens kommunene har ansvar for eget arkivdepot. Åndsverk kommer i virksomhetenes besittelse som del av den forvaltningsmessige oppgaven og må derfor forvaltes lenge hos den enkelte virksomhet.

Høringens kapittel 5.8 «arkiv, bibliotek og museum» har, slik vi kan se, kun som intensjonen å omhandle materiale som er avlevert til arkivdepot, det vil si håndtering av åndsverk etter at en arkivskaper har avlevert materiale for langtidsoppbevaring. NA ønsker å påpeke at problemstillingene som loven berører også er relevante i arkivdanningsfasen, det vil si når materialet forvaltes hos en arkivskaper. Riksarkivet utreder, i samarbeid med flere, mulighetene for mer kontinuerlig avlevering av elektronisk arkivmateriale til Arkivverket i fremtiden. Realisering av en slik løsning vil ytterligere hviske ut skillet mellom arkivskaper og arkivdepot. Dette viser at problemstillingene som åndsverksloven berører er relevant allerede i arkivdanningsfasen; det vil si når materialet blir behandlet hos en arkivskaper (en virksomhet).

NA ser følgende områder hvor opphavsrett gjør seg gjeldende som problemstilling for arkivdanningsprosesser:

- I forholdet til andre lover; arkivlova, offentleglova, forvaltningsloven og personopplysningsloven
- Knyttet til spørsmålet om når offentlige dokumenter oppnår "verkshøyde" jf. åndsverk som ikke har opphavsrettslig vern (kap 3.12)

- I bruken av begrepet «vitenskapelig» i lovteksten
- Koblet til innsyn i arkiver som kan inneholde åndsverk

Forholdet til andre lover; arkivlova, offentleglova, forvaltningsloven og personopplysningsloven

NA vil peke på at det er liten bevissthet om opphavsrett til åndsverk når de er til behandling og bevaring i virksomhetenes arkivtjenester. Derfor er det viktig at henvisninger til andre lover gjøres alle steder hvor det er relevant.

Det er derfor også viktig at arbeidet med revisjon av arkivlovens forskrifter, vurderinger av offentleglova etter den nylige evalueringen og arbeidet i forvaltningslovutvalget som pågår nå, trekker i samme retning som åndsverkloven. Dette vil gjøre at vi ikke opplever store sprik mellom hva som forventes i praksis og hva som nedfelles i lovverket.

For å ivareta opphaver bedre foreslår vi at det i arbeidet med revisjon av arkivregelverket bør stilles konkrete (muligens bare veiledende) krav om registrering av vernetid for åndsverk ved arkivering, for bedre å ivareta rettighetshaverne og sikre likebehandling. Den elektroniske behandlingen fører til at flere saksbehandlere vil kunne støte på slikt materiale og ikke alle kan ventes å ha grunnleggende kunnskap om opphavsrett. Dette er et poeng som trekkes fram flere steder i høringsdokumentet.

Grenser for opphavsrettslig vern, kap. 3.12

NA vil fremheve, som departementet også sier, at grensen mellom hvilke dokumenter som er utarbeidet under utøvelse av offentlig myndighet, i motsetning til tjenesteutøvelse, kan være vanskelig å trekke (jf. kap. 3.12). Det er spørsmålet om vurdering av hvilke enkeltdokumenter som i offentlig forvaltning vil kunne ha tilstrekkelig verkshøyde til å omfattes av opphavsrett som er problematisk.

Det er mulig at departementet anser at den offentlige dokumentasjon som når verkshøyde er så begrenset i omfang og så spesiell at dette ikke blir problematisk. Fra arkivdanningsperspektivet vil slike forhold være vanskelig å vurdere. NA foreslår derfor at lovteksten pålegger opphavseier å merke dokument med opphavsrett ved tilblivelse eller mottak/besittelsestidspunkt. Vi foreslår videre at det utvikles veiledninger både for kommunal og statlig sektor om når opphavsrettslig vern inntreffer, som ytterligere tiltak for å sikre lik praksis og likebehandling av opphavere.

Begrepet «vitenskapelig» i lovteksten

Når det gjelder forslaget om å fjerne begrepet «vitenskapelig» fra lovteksten så forstår vi ønsket om å harmonisere språkbruken i forhold til naboland og den internasjonale bruken. Vi ser også problemet med å avgrense et «vitenskapelig verk» fra oppdagelser. Om loven faktisk spisses ved å fjerne uttrykket er etter vår mening mer usikkert. NA mener at det utfra et pedagogisk siktemål vil være bedre å opprettholde begrepet «vitenskapelig». Det er ikke tradisjon for at begrepet «litterært» favner så vidt i den norske bevissthet. Hvis begrepet skal

forsvinne i lovteksten er det vesentlig at det utarbeides nødvendige veiledninger for at dette skal være forståelig i de miljøer som omfattes.

Problematikk knyttet til innsyn i arkiver

NA mener det trengs ytterligere avklaringer av hvor grensen går for innsyn når hele eller deler av dokumentet kan regnes som åndsverk. Vår erfaring er at det generelt er lite bevissthet rundt opphavsrett til åndsverk knyttet til innsynsbehandling i virksomhetenes arkivtjenester. Det er for eksempel ikke uvanlig at anskaffelsesakker inneholder dokumentasjon med opphavsrett. Det er ingen krav om identifisering av disse før arkivering eller før lagring for oppbevaring.

Det er til tider komplisert å holde fra hverandre forskjellen på opphavsrett og taushetsplikt etter bestemmelsene om å beskytte næringsinteresser. Opphavsrett skal i utgangspunktet ikke være til hinder for innsyn i materiale som omfattes, men rådende muntlig traderte fortolkninger om immaterielle rettigheter gir beskrivelser om hvordan innsyn kan gis. En vanlig praktisering i dag ved immaterielle rettigheter knyttet til materialet, er at det ikke gis elektronisk innsyn, men en papirkopi. I andre situasjoner gis det kun adgang til å få se materiale og ikke til å få kopi. Åndsverkslovens nye formulering i § 4.30 «kan ikke brukes videre i strid med loven her» reiser spørsmålet om denne føringen skal vektas ved vurderingen av innsynsbegjæring, eller om plikten til å overholde denne bestemmelsen tilligger den som innvilges innsyn?

NA mener at åndsverksloven med fordel kunne hatt tydeligere bestemmelser for behandling av innsyn i denne type materiale. Det er behov for avklaringer av hvor grensene går for å gi innsyn, og konkretisere om det stilles formkrav ved innsynsbehandling når dokumentet er et åndsverk, f eks at det kun skal fremvises for lesing hos virksomheten.

Vennlig hilsen

Marianne H. Tengs
leder
Norsk Arkivråd